

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1707

Dubium I. Quid sit restitutio, & qui teneantur ad eam.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42561

LIBRI TERTII

PARS II.

*De Restitutione, Contractibus &
reliquis Præceptis.*

TRACTATUS QUINTI

CAPUT II.

DE RESTITUTIONE.

Suppositis illis, quæ in hujus libri parte I. à n.
936. dicta sunt de furto, nunc agendum est de
Restitutione.

DUBIVM I.

*Quid sit Restitutio, & qui teneantur
ad eam.*

Esp. I. Restitutio est actus ju-
stitiæ ad salutem necessarius,
necessitate præcepti, quo re-
paratur damnum proximo il-
laturum per injuriam, ita ut ra-
dix restitutionis non sit quæ-
vis læsio proximi, v. g. contra
charitatem, &c. in quibus non habet jus, quod
violetur; sed ea tantum, quæ est contra justitiam,
in qua propriè injuria infertur, hoc est, læditur

Tom. III.

A

ali-

aliquod jus proximi, quod is habet in re, vel ad rem, in qua damnum patitur: quod variis modis fieri potest, v. g. furando, defraudando, destruendo, rem alterius negligenter custodiendo, occidendo, mutilando, detrahendo honorem, convitiando, & similibus.

Resp. II. Ex data responsione patet, teneri ad restitutionem eos, qui intulerunt injuriam damnosam. Hæc enim est duplex, scilicet Materialis, ut v. g. cum quis rem alienam destruit, accipit bonâ fide vel retinet, id est, probabiliter judicans id sibi licere, vel esse suam: & Formalis, quâ quis rem alienam destruit, accipit vel retinet malâ fide, id est, cum sciat, vel scire possit ac debeat, id sibi non licere, & rem non esse suam. Vide Laym. l. 3. t. 2. c. 1. Less. lib. 2. c. 7. dub. 6. Bon. de contract. d. 3. q. 1. p. 6. Unde resolves,

I. Qui injuriam intulit, ex qua alteri nullum est damnum secutum, ut, si adulterium commisit, sine damnificatione alterius; non tenetur in conscientia ad restitutionem; cum hæc sit reparatio damni: potest tamen à judice cogi ad satisfaciendum pro injuria.

II. Quisquis intulit injuriam damnosam, etiam materiale tantum, tenetur restituere: sed non nisi id, quod ex alterius re adhuc habet, vel quo ex ea factus est ditior.

III. Qui intulit injuriam formalem, sive rem adhuc habeat, sive non, tenetur restituere; & quidem tantum, quantum est damnum secutum. An verò sufficiat culpa venialis, controvertunt Auctores, & sententia utraque probabilis videtur, ac in praxi tuta; saltem quando

non

non commodè potest restituere. *Vide Auctores cit. Laym. Less. n. 27. Lugo di. 8. n. 56.*

A D D E N D A.

Q. 1. *Quænam injuria censerì debeat gravis. R.* 2
 Cùm restitutio reparet injuriam, ut decidi possit, quandonam sit obligatio gravis restituendi, præmittendum est in genere, quandonam injuria censerì debeat gravis, & dicendum est illam esse censendam gravem, quæ spectatâ communi hominum complexione, secundum se apta est causare magnam contristationem, aut amicitiam dissolvere. Est communis cum *Esp. de Just. q. 27.*, videturque ita sentire *S. Th. 2. 2. q. 72. a. 2. ad 1.*, ubi clarè innuit illam contumeliam censerì gravem, per quam aliquis non reformidat contristare alterum: Similiter de malo q. 7. a. 1. peccatum mortale mensurat per ordinem ad dissolutionem amicitiae cum Deo & proximo. Ratio est, quia quod ratione oppositionis, quam habet cum alia virtute, est etiam simul graviter oppositum charitati, hoc censerì debet etiam esse graviter oppositum tali virtuti, quia cùm charitas sit veluti mensura reliquarum, quod ratione oppositionis, quam habet cum aliis virtutibus, est grave contra charitatem, meritò etiam censetur esse grave contra talem aliam virtutem, sed omne illud, quod ratione oppositionis, quam habet contra justitiam, communiter causat magnam contristationem vel dissolvit amicitiam, hoc etiam est graviter oppositum charitati, ergo. *Conf.* quia quod graviter opponitur fini justitiae, est

A 2

grave

grave contra justitiam , finis autem justitiæ est pax , tranquillitas , satisfactio animi , mutuus consensus & amor per conservationem æqualitatis jurium , ergo quod his opponitur est grave contra justitiam. Ratio à posteriori est , quia homo de cætero prudens , si injurietur , non solet graviter contristari aut renuntiare amicitiam , nisi injuria sit talis , quæ spectato communi sensu sit gravis , ergo si per injuriam aliquam detur causa gravis contristationis vel renuntiandæ amicitiae , communis sensus est injuriam esse gravem. Hæc regula postea in particulari applicabitur ad singulas materias , in quibus ob injuriam gravem est gravis obligatio restituendi. Quænam sit materia gravis furti , dictum est p. 1. à n. 979.

3 *Objicies.* Nunquam est licitum odium vel inimicitia cum proximo , ergo nunquam censetur dari causa dissolvendæ amicitiae , & consequenter nulla dabitur gravis injuria. R. N. conf. ; nam non dicimus hoc esse injuriam gravem , quo posito sit licitum alterum odisse vel cum illo habere inimicitiam , sed quo posito , spectatâ communi complexione hominum , ordinariè sit , ut homines graviter contristantur , & dissolvant amicitiam , sive hoc licitè faciant sive illicitè , hoc enim ad hanc rem non facit , quia dicimus hoc tantùm esse signum , quòd sit injuria gravis ; neque etiam in hoc consistit ratio injuriæ , sed in eo , quòd contra jus agatur.

4 *Q. 2. An scienti & volenti fieri possit injuria.*
R. Scienti & volenti voluntate efficaciter & effectivè cessivâ juris , fieri non potest injuria ,
potest

potest tamen fieri, si voluntas non sit efficaciter cessiva juris, uti habet communis sententia. *Pars 1.* habetur in Reg. 27. de Reg. juris in 6. *scienti & consentienti non fit injuria, neque dolus*; item Reg. 145. ff. de divers. Reg. Juris, *nemo videtur fraudare eos, qui sciunt & consentiunt*: intelliguntur autem istæ Regulæ, si quis consentiat voluntate, non tantum affectivè, sed etiam effectivè cessivâ juris: Ratio autem est, quia si ita possit cedere & re ipsa cedat jure suo, nullum jus resistet, ergo non erit actio contra jus, sed potius censebitur actio domini utentis re suâ per alium. *Pars altera* est contra *Molin. Less. Amic. Spor. & alios*; Ratio autem est, quia si invalidè & ineffaciter tantum cedat jure suo, ergo jus ipsius manet, ergo actio alterius erit contra jus ipsius, ergo injuriosa, quod magis explicabitur in solutione casuum seqq.

§. 1. Usurarius facit injuriam mutuuario solvendi usuras; item venditor emptori consentienti in pretium nimium pro merce; item simoniacus danti pretium temporale pro re spirituali, quia hi omnes consensus sunt moraliter nulli, ista enim, quæ dant, volunt dare tantum tanquam pretium, uti suppono, sed impossibile est esse illorum pretium, nam imprimis mutuum est essentialiter invendibile; deinde pretium mercis essentialiter dicit æqualitatem cum merce, ergo pretium nimium quo ad excessum non est pretium; denique res spiritualis non est æstimabilis pretio temporali, ergo nullum temporale potest esse pretium rei spiritualis: Consequenter omnes

illi consensus sunt de re impossibili, ergo moraliter nulli. Si tamen hæc darentur gratis, dantes effectivè cederent suo juri, neque fieret injuria, uti rectè *Esp. q. 16.*

6 §. 2. Judex laicus facit injuriam Clerico, quamvis consentienti in suum tribunal & volenti cedere privilegio fori; item percutiens Clericum facit injuriam Clerico, licèt consentienti in percussione suâ & volenti cedere privilegio Canonis, ita *Maur. Esp. aliiq. cum 7lls. t. 4. d. 2. n. 44. contra Lugo & Spor. t. 4. n. 50.*, Ratio est, quia isti consensus sunt moraliter nulli, cùm velint cessionem iuris, quo cedere non possunt, privilegia enim, quibus Clericus eximitur à foro sæculari & iniuriôsâ percussione, moraliter loquendo, spectant ad statum clericalem, in cuius favorem data sunt & annexa Clerico, ergo quamdiu aliquis à se non abdicat statum clericalem, etiam non potest illa privilegia abdicare, adeoque voluntates illæ cedendi sunt moraliter nullæ; quod de Clerico in percussione suâ consentiente expressè asseritur *Cap. Contingit. 36. De sent. excomm.*, hujusmodi manus injectio, etsi non violenta, tamen iniuriôsâ videtur, cùm ille Canon non tam in favorem Clerici ordinati, quàm in favorem Ordinis clericalis fuerit promulgatus: Ex quibus verbis patet, non tantùm esse iniuriôsâ statui clericali, sed etiam Clerico, nam respectu ejusdem dicitur iniuriôsâ, respectu cuius dicitur non violenta, esse autem violentam vel non violentam, dicitur respectu ipsiusmet Clerici, uti rectè *Plat. p. 3. n. 714.*

7 §. 3. Adulter facit injuriam marito & uxori,
cum

cum qua adulteratur, quamvis maritus & uxor consentiant fieri, velintque cedere juri suo, uti rectè *Dicast. Maur. Esp. Platel:* suprà & alii contra *Lugo, Sporer, Haun. Ills:*, qui dicunt tale adulterium non esse injuriam, quamvis habeat specialem malitiam repugnantem bono Sacramenti conjugii & prolis: *Ratio* est, imprimis quia jus, quod unus coniux habet in corpus alterius, est jus personale soli coniugi privativè competens, id enim postulat natura Matrimonii, ut quia per illud ipsi duo tantùm, fiunt caro una, ipsis solis possit competere jus mutuum in corpora, ergo hoc jure cedere non potest conjux in favorem tertii: deinde jus illud competit huic & illi coniugi potiùs ratione Matrimonii, quàm ratione ipsorum coniugum, ergo quamdiu manet Matrimonium, manet hoc jus matrimoniale, cui coniuges cedere non possunt, uti antè dictum est de privilegiis clericalibus.

§. 4. Impuberi, & in quibusdam casibus etiam pupillo & minorenni consentienti in contractum sibi noxium, fit injuria, quamvis velit cedere juri suo, quia consensus ejusmodi est moraliter nullus, cum per leges irritetur, unde idem est, ac si physicè non esset.

§. 5. Qui occidit volentem, facit injuriam non tantùm Deo, sed ipsimet occiso, uti communius docetur contra *Molin. & Esp. q. 16. in fine*, quia jus, quod habet ad usum vitæ suæ, est ex Dei voluntate ipsi acquisitum cum vita, voluitque Deus non esse abdicabile, nisi simul ex voluntate Dei, unde voluntas ipsius ineffaciter cedit jure ad usum vitæ. *Nec obstat*, quòd occisus non amplius

existat, nam adhuc existit ipsius anima, in qua residet jus ad unionem & simul ad usum vitæ, ita *Haun. t. 2. n. 595.*

10 §. 6. Consentienti ex vi, dolo vel metu gravi injustè incusso, fit injuria, quia ille consensus non est moraliter liber, non enim censetur consentire, qui iniquè inducitur, & non consentiret, si posset, ergo tantumdem est, ac si consensus ille non esset physicè liber, si autem non esset physicè liber, utique fieret injuria, ergo etiam nunc. Hinc injuriam faciunt ac restituere tenentur milites aut quicumque alii, qui aliqua accipiunt à rusticis cogente metu, ne alioqui graviora damna patiantur, etiamsi hi etiam scripto testentur se libenter donare, quia re ipsa tantum donant ex metu injusto & ad redimendam majorem vexam injustam, ita *Con. & alii cum Diana p. 6. t. 4. R. 26.*

11 §. 7. Consentienti voluntate tantum concomitante: (id est, quæ in actum alterius non influ- it, licet tum adsit & comitetur, quando ab altero ponitur actio de se iniuriosa:) fit injuria, uti communior tenet cum *Maur. de Just. q. 186. à n. 17. contra Molin., v. g. Titius aureum subducit Caio inscio, qui Caius re ipsa tum habet hunc consensum, ut velit Titii esse istum aureum, de hoc autem consensu Caji nihil scit Titius, sed subducit ita comparatus, ut quamvis sciret Caju non consentire, adhuc subduceret, in hoc casu Titius facit Cajo injuriam, quia hic consensus concomitans Caji non est efficaciter effective cessivus juris, nam non vult, ut Titius habeat aureum in sensu composito volitionis, quâ Titius dicit, etiam Cajo non consentiente volo habere*

bere aureum, sed tantum vult, ut habeat ex consensu suo saltem tacito, ergo voluntas Caji non est hic & nunc efficaciter effectivè cessiva juris. *Nec obstat*, quòd in Jure dicatur eum non esse furem, qui aliquid aufert animo furandi, putans dominum esse invitum, cum tamen invitus non sit, nam talis non est fur in foro externo & juridicè, est tamen fur pro foro conscientia & theologicè: quod magis valet, si Cajus dominus optet, ut Titius famulus sibi subducat aureum, ut sic deprehensus puniatur, re ipsa enim, quamvis Cajus velit aureum venire ad Titium, tamen non vult jus ad ipsum venire. Ratio horum ulterior est, quia Titius non potest absq; injuria accipere aureum, nisi ex præsumpta saltem Caji licentia, hanc autem non habet, nisi acceptet, ergo si aureum accipiat ita independentem à voluntate Caji, licet hæc voluntas Caji existat, non tollitur ratio injuriæ.

§. 8. Tortores fecerunt iniuriam Christo & 12 Martyribus, quamvis Christus & Martyres voluerint pati, nam imprimis nolebant cedere jure ad negationem tormentorum, nec volebant deobligare illos à non inferendis tormentis, cum pati voluerint injuriam à malitia illorum, quam permittebant: deinde quamvis consensissent, hi tamen consensus erant tantum concomitantes, quia illi volebant inferre tormenta, quamvis hi non consensissent, ergo quamvis hi consensissent, non ideo illi liberabantur ab injuria, uti antè dictum est. Videri potest *Lugo* de Incarn. d. 3. sect. 6. fuse & doctè differens de hoc puncto.

§. 9. *Objicitur* 1. Acceptatio legis faventis est 13 de essentia legis, ergo si Clericus nolit legem sibi amplius favere, non retinebit jus ad negationem

percussionis, ergo neque illi fiet iniuria: & idem est de adultero, de volente occidi &c. R: Si nolit legem sibi favere, nolitione moraliter validâ & effectivè cessivâ illius favoris, c: , si nolit nolitione moraliter nullâ & inefficaciter cessivâ illius favoris, n. conseq: , jam verò hoc ipso quòd statum clericalem acceptarit, acceptavit hunc favorem, & supposito quòd vivat conformiter statui clericali acceptato, non potest eundem favorem dimittere, uti antè dictum est.

Instab. Invito beneficium non datur, uti habetur Reg. 9 6. ff. De divers. Reg. Juris. R: Si beneficium fiat præcisè in favorem illius, qui est invitatus, transeat, si in favorem aliorum, quibus simul prodest, n. aff., sic autem fit in allatis casibus.

14 *Obj.* 2. Iniuria debet physicè invito fieri, importat enim actionem contra voluntatem injuriati, ergo si quis consentiat, non fiet ei iniuria. R: Iniuria strictissimè sumpta & in sensu vulgi, prout ordinariè fit, importat hoc, c. sumpta non strictissimè, attamen propriè, & sicuti fieri potest, n. patetque ex Cap: *Contingit*, relato. n. 6: Neque iniuria definitur per hoc, quòd fiat altero invito, sed quòd fiat contra ius alterius, quod potest ipsi manere, quamvis velit abdicare, uti etiam antè ostensum est; unde quando *Arist.* dicit iniuriam fieri præter voluntatem injuriati, loquitur de iniuria strictissimè & prout ordinariè fit.

Inst. 1. Subditus non potest esse inobediens, si Superior reipsa consentiat, ergo nec aliquis injustus, si consentiat alter. R: N. antec., nam si Episcopus prohibuerit hoc die laborem, & Papa antecederet irritet omnem relaxationem, quam posset dare Episcopus, licet Episcopus con-

con-

consentiat, ut hoc die labores, eris illi inobediens, quia ages contra legitimam eius prohibitionem semel positam, nec validè revocatam.

Inst. 2. Injuria debet habere rationem passionis respectu injuriati, ergo debet venire ab extrinseco, ita ut injuriatus sit invitus, si enim velit, veniet ab intrinseco, nam ipse activè concurret ad sui iniuriam. *R.* Debet habere rationem passionis, hoc sensu, quòd jus injuriati debeat pati læsionem immediatè ab aliquo alio, c, illo sensu, quòd patiens læsionem sui iuris non possit etiam activè concurrere ad illam, saltem mediatè, n. antec. & conseq., nam hoc casu est mediatè agens, in quantum consentiendo alterum movet ad faciendam sibi iniuriam, patiens autem est, non immediatè à seipso, quia nemo sibi ipsi facit iniuriam defectu alteritatis, cum justitia & iniustitia necessariò sint ad alterum, teste *S. Th. 2. 2. q. 59. a. 3. ad 2.*, sed ab altero, quem ad faciendam iniuriam movet. Ex dictis:

§. 10. Inferuntur sequentia, 1. Consentiens 15
in iniuriam suam non potest, saltem ordinariè, petere satisfactionem pro illa, quia consentiendo censetur eam remittere, qui autem remittit, non habet actionem, *L. 24. Cod. De pactis.* 2. Probabilius videtur cum *Haun. n. 125. & Carden. in 2. crisi d. 30. n. 33. contra Less. Lugo, Moyam, Esp. Maurum*, quòd injuriarum sint eiusdem speciei, sive fiant invito sive consentienti, quando hujus consensus est irritus, nam consensus irritus est moraliter non consensus, ergo sive adfit sive non, manet eadem species: maior tamen est malitia, cæteris paribus, si fiat invito, uti rectè *Esp. q. 16.* quod inde colligimus, quia datur causa majoris
con-

contristationis & faciliùs dissolvendæ amicitix.

16 *Q. 3. An omnis iniusta actio fundet obligationem restitutionis. R. Negative, nam si non sit actio damnosa, non est obligatio restituendi, quamvis possit esse obligatio satisfaciendi pro iniuria: ita S. Th. opusc. 73. c. 20. si aliquis passus sit injuriam & non damnum, illi non est facienda de iure restitutio realis, sed tantummodo secundum genus iniuriæ facienda est emendatio per similem satisfactionem: idem habet. 2. 2. q. 62. a. 6. ad 1. Idem tenent alii communissimè cum *Dicast.* d. 2. dub. 6. & 7. Hinc si quis internè optet inferre damnum alteri, quamvis peccet contra justitiam, non ideo tenetur restituere, quia re ipsa per hoc non infert damnum; idem est si Judex malevolus proferat in aliquem sententiam, quam putat esse iniustam, si re ipsa justa est; item si rapiam à te vestem, quam puto esse tuam, est autem mea; item si rapiam nummum cupreum putans esse aureum, teneor tantum cupreum restituere, quia in hoc solo damnicavi: item si filius pecuniam pro victu submissam prodegerit lusu, sed non ideo causaverit damnum patri, quia parcius vixit, peccavit quidem etiam contra justitiam, attamen non teneri restituere docet *Dicast.* d. 9. n. 181., quia non causavit damnum, sed tantum usurpavit ad alium finem invito patre. Quòd si iniuria sit contra honorem, pro eius læsione debetur plerumque satisfactio, uti, postea dicetur. An autem debeat restitutio pro actione damnosa, sed non iniusta nisi propter intentionem internam, dicetur à n. 148.*

17 *Q. 4. An injuria purè damnosa fundet obligationem restituendi. R. Injuria potest fieri, imprimis acci-*

accipiendo aliquid alienum in utilitatem aut commodum suum, & tum non dicitur purè damnificatio, sed est furtum vel rapina; deinde fieri potest nihil accipiendo, sed purè damnificando alterum sine utilitate aut commodo proprio, uti si incendas domum alterius, si aliquem vulneres, si aliquem inducas ad inferendum illi damnum, si illum purè impediās à consecutione boni sibi debiti; hæc enim non sunt propriè acceptio, uti dictum est n. 2. Huc reducit *Burgh. cent. 3. cas. 44.*, si in victu, vestitu, famulatio &c. facias expensas, ob quas scis te reddi impotentem debitis solvendis, etiam si hoc esset necessarium ad statum more aliorum gerendum, quia quamvis nihil accipias à creditoribus, tamen causas illis damnum ita gerendo statum tuum, neque videtur licitum statum suum gerere, nisi quantum fieri potest, salvo aliorum jure, & sine eorum damno, ideoque tenebitur talis paulatim aliquid de statu detrahere. Vide dicenda à n. 380. His suppositis patet obligationem restituendi posse fundari in tali injuria purè damnosa, nam qui sic injustè damnificavit, tenetur damnum reparare & reducere æqualitatem juris, quod læsit.

Q. 5. Quæ sint universim radices restitutionis. R. 18

Communiter statuuntur hæc duæ, *res accepta, & injusta acceptio*, possent autem claritatis causâ statui quinque, attamen omnes ad illas duas commodè reducuntur: *Pars 1. probatur, quia S. Thom. 2. 2. q. 62. a. 6.*, quem sequuntur Theologi omnes, teste *Haun. t. 2. n. 140.*, statuit has duas, unde propter Auctoritatem standum est illo numero: Tum autem tenetur aliquis ex re accepta restituere, quando sine peccato aliquid alienum
habet

habet, vel in se vel in æquivalenti, uti si habeas rem alienam, quam putas esse tuam, aut si consumpseris loco tuæ, rem alienam habes in æquivalenti, esque ideo factus ditior, uti dicitur n. 141. è contrà tum teneris restituere ex injusta acceptione, quando sciens rem esse alienam eam cum damno alterius usurpasti. *Pars 2.*, probatur, nam pro tertia radice addi posset *injusta damnificatio*, per quam nihil accipitur, uti n. 17. dictum est. Pro quarta addi posset *Contractus* secundùm dicenda n. 176., si enim vendideris Titio equum, quem bonâ fide putabas tuum, erat autem Caji, si Caius hunc equum repetat & evincat, tu teneris Titio de eviçtione, debesque non tantùm restituere pretium equi, sed etiam compensare damnum, quod emerfit, & lucrum, quod cessavit Titio occasione illius venditionis, pretium quidem teneris restituere ex re accepta, sed quod teneris compensare damna & lucra, non oritur ex re accepta, cùm nihil acceperis, quod illis correspondeat, neque ex injusta acceptione vel damnificatione, nam bonâ fide processisti, ergo ex contractu, quia nempe ad hoc se obligat vendens pro securitate ementis: Et sic potest ancilla contrahere de reparando damno sine culpa dato; item commodatarius de restituenda re commodata, licet sine culpa apud se periret; aliud etiam exemplum datum est p. 1. n. 977. ex *Cardena*. Pro quinta radice poni posset *lex positiva*, si enim tuum animal occiderit meum, Jus in certis casibus statuit teneri te ad restitutionem damni, quamvis nec sit res accepta, nec injusta acceptio vel damnificatio, nec contractus; de talibus autem legibus dicitur n. 171. *Pars 3.* etiam probatur,

Viva de Cardena. Pro quinta radice poni posset lex positiva, si
fol: 229 n. 3. enim tuum animal occiderit meum, Jus in certis
 casibus statuit teneri te ad restitutionem damni, quamvis nec sit res accepta, nec injusta acceptio vel damnificatio, nec contractus; de talibus autem legibus dicitur n. 171. *Pars 3.* etiam probatur,

tur, nam ad obligationem ex iniusta acceptione reduci potest obligatio ex damnificatione iniusta, est enim quædam acceptio vel subtractio rei alienæ, quamvis subtrahenti sit inutilis: ad eandem reduci possunt obligationes restituendi ex contractu & lege positiva, quia in his præsumitur iniusta læsio, aut præcavetur, cum quandoque soleat & sæpe possit intervenire. Ex dictis,

Colliguntur seq. 1. Quando obligatio restituendi dicitur oriri, vel ex re accepta vel ex iniusta acceptione, idem est, ac si diceretur oriri ex iniuria vel materiali vel formali, sive ex læsione juris alieni vel materialiter vel formaliter iniusta, unde rectè notat *Esp. de Just. q. 24.* dici posse adæquatè oriri ex acceptione rei alienæ, nempe vel materialiter vel formaliter iniusta. 2. Obligatio restituendi oritur aliquando solùm ex re accepta, uti si bonâ fide habeas librum Titii putans esse tuum, & tum diceris bonæ fidei possessor; aliquando solùm ex iniusta acceptione, si librum Titii non habeas, sed malâ fide combufferis, & tum non es propriè possessor, sed damnificator: aliquando ex re accepta & ex iniusta acceptione, si librum Titii habeas & acceperis vel retineas sciens esse Titii, & tum diceris malæ fidei possessor.

Q. 6. Quid agendum sit in dubio, an debeat restitui. R. Hoc resolvetur à n. 462. & à n. 561.